

Constantin Bărbulescu, *România Medicilor. Medici, țărani și igiena rurală de la 1860 la 1910*, București, Editura Humanitas, 2015, 356 p.

Problemele legate de aspectele sociale ale României moderne dintre anii 1860-191, ocupă un loc important printre temele de cercetare abordate de istoricii contemporani. Constantin Bărbulescu, autorul lucrării, este absolvent al Facultății de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, unde în prezent este conferențiar universitar. Acesta a obținut titlul de doctor în istorie, la aceeași facultate, în 2005, iar în anul 2011 a obținut încă două titluri de doctor, unul în sociologie (la SNSPA), iar celălalt în antropologie și etnologie (la Universitatea din Perugia).

Lucrarea sa se înscrie în registrul lucrărilor de imagologie socială, obiectul central fiind imaginea țăranului și a lumii rurale, imagine pe care o construiește în a doua jumătate a secolului al XIX-lea elita mai bine spus corpul profesional medical.

Lucrarea este structurată în trei capitole: *România văzută prin ochii medicilor*, *Discursul medical despre țăran și lumea rurală* și *Cultura medicală versus cultura țărănească* și așa cum precizează în titlu, perioada urmărită de autor este cuprinsă între anii 1860-1910.

Primul capitol este împărțit în două subcapitole în care sunt prezentate rapoarte ale medicilor de plasă, medicilor primari de județ, ale Consiliului Sanitar Superior, ale inspecțiilor sanitare, ale Serviciului sanitar al Capitalei, ale medicilor spitalelor rurale și ale medicilor de regiment. Autorul se lasă condus pe ulițele satului românesc de către medicii care au consemnat realitatea în rapoartele lor, ulițe pline de noroi toamna și primăvara, gospodării țărănești pline și ele de noroaie, fără adăposturi pentru animale, locuințe insalubre care de cele mai multe ori adăpostesc într-o singură încăpere membrii unei familii numeroase.

În „Amintiri din practica medicală” autorul face o trecere în revistă a memoriilor personalităților marcante ale elitei medicale, precum: Victor Gomoiu, C. D. Severanu, Vasile Bianu, Nicolae Krețulescu, Zaharia Petrescu, N. Burghel și a. Atenția acestora este orientată pe individ.

În cel de al doilea capitol al lucrării, *Discursul medical despre țăran și lumea rurală*, autorul tratează subiecte legate de igiena corporală, vestimentația, igiena locuinței și a gospodăriei, alimentația și alcoolismul, bolile specifice populației rurale și degenerarea rasei.

În ceea ce privește igiena corporală și vestimentația, medicii în consemnările lor de la sfârșit de secol al XIX-lea cataloghează țăranul drept „o ființă mizerabilă în pielea sa”, „Baie generală niciodată nu fac, nici femeile, nici bărbații, și aceștia nu se spală decât excepțional, totuși, unii dintre ei „nu se spală decât o dată pe săptămână, duminica, dar și atunci dau cu puțină apă pe obraz și pe mâini”. Cauza acestei situații a fost cu siguranță lipsa săpunului și a băilor, deși încercări de construire a unor băi publice au existat, dar în cele din urmă destinația clădirilor menite să adăpostească aceste băi a fost deturnată.

În ceea ce privește vestimentația, aceasta era una defectuoasă, țăranul nu punea prea mare accent în protejarea corpului iarna, în schimb vara acest lucru se întâmpla în exces. Piese de vestimentație la care apela de cele mai multe ori erau incomode și total nepRACTICE fapt condamnat și consemnat de medici în rapoartele lor. De-a lungul secolului XX se remarcă modernizarea atât în cazul vestimentației, al alimentației odată cu generalizarea consumului de pâine din grâu cât și al spațiului de locuit, acesta fiind încadrat în două categorii: bordeiul și locuințele de suprafață.

Primele descrieri despre felul în care era construit și dotat un spațiu de locuit, mai exact bordeiul, la sfârșitul secolului al XVIII-lea provin de la consulul Raicevich. În cele mai multe descrieri se menționează că aceste locuințe erau insalubre, primitive, iar oamenii „locuiesc în condiții mai rele ca zulușii”. Deși bordeiul era considerat ca fiind cea mai neigienică locuință, existau păreri, ca cea a doctorului C. I. Istrati, care considera că un bordei bine ars putea să fie superior caselor de suprafață.

Un alt subiect tratat în cel de al doilea capitol al lucrării, este legat de igiena alimentației, descrisă de medici precum: Constantin Caracaș, C. I. Istrati, Nicolae Manolescu, Nicolae Lupu, P. Cazacu, A. Urbeanu, G. Proca, Iacob Felix, Gheorghe Crăiniceanu ș.a. Alimentația țăranului era una deficitară, cu puține substanțe nutritive despre care nu existau cunoștințe și nici resurse financiare necesare diversificării regimului alimentar. De cele mai multe ori alimentele erau produse și păstrate în condiții improprii care determinau alterarea lor. În acest sens, în 1895 este adoptat un act normativ, „Regulamentul asupra privegheii sanitare a fabricațiunii alimentelor și a băuturilor și a comerțului cu alimente și băuturi”, în vederea combaterii acestei probleme.

Postul a fost o problemă intens dezbătută de către medici, acesta fiind asociat cu o cauză a dezechilibrului alimentar.

Soluția identificată pentru rezolvarea acestor probleme era educația țăranilor, aceasta fiind văzută ca un remediu în combaterea practicilor igienice ale populației rurale alături de împrietărire.

„Este alcoolic românul? sau despre igiena băuturilor alcoolice”, sunt probleme la care autorul încearcă să ofere un răspuns. La sfârșitul anului 1899 se considera că alcoolismul reprezenta un pericol social în România. Alcoolismul era definit ca o boală cronică, un cumul de afecțiuni produse prin consumul exagerat de băuturi spirtoase sau o intoxicație a organismului cu alcool. S-a încercat întocmirea unor statistici privind numărul alcoolicilor din țară. Apar mișcări antialcool, se fac studii, apare revista „Antialcoolul”, se reglementează prin Legea sanitară modul de preparare al băuturilor spirtoase.

O altă temă dezbătută este cea despre „Pelagra, flagelul țăranului nostru sau despre nașterea unei maladii”. Autorul prezintă apariția bolii, care are loc odată cu folosirea porumbului pe scară largă în alimentația țăranului. Primele cazuri apar la populația săracă care consuma în mod frecvent mămăligă, iar pentru a combate boala s-au încercat unele măsuri precum înființarea unor spitale și azile de pelagroși. Boala a fost eradicată în a doua jumătate a secolului XX, odată cu dispariția marilor focare de sărăcie.

În ultimul subcapitol, „Degenerarea rasei și pieirea neamului sau despre spaimele demografice”, este tratată problema demografică dictată de contextul social și politic al perioadei, când problema evreiască era un subiect curent, iar statisticile arătau supranatalitatea evreilor și supramortalitatea românilor. La sfârșitul secolului al XIX-lea, mortalitatea, în viziunea medicilor, era provocată mai ales de boli precum pelagra, iar la începutul secolului XX apare problema mortalității infantile.

Ultimul capitol al lucrării, *Cultură medicală versus cultură țărănească*, este împărțit în două subcapitole: „Puterea culturii medicale: legi noi la oameni vechi” și „Cultură medicală și cultură țărănească la mijlocul secolului al XIX-lea în Principate: cazurile Marin Vârzaru și Stoian Buruiană”. Primul subcapitol se referă la modernizarea actului medical, la apariția legislației sanitare în domeniu între 1874-1910. În al doilea subcapitol sunt prezentate măsurile pe care autoritățile le-au aplicat pentru a combate activitatea vindecătorilor fără studii în domeniul medical. Odată cu creșterea numărului de specialiști cu studii în domeniul medical, serviciile prestate de vindecători au început să fie solicitate din ce în ce mai rar, mai ales că împotriva lor statul a adoptat sancțiuni cu amendă sau închisoare până la 6 luni.

Constantin Bărbulescu, prin această lucrare, face o incursiune în lumea rurală de la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. El face o radiografie a societății cu toate problemele ei de ordin social, economic, medical etc., așa cum au fost ele prezentate de medicii care au lucrat în diverse regiuni ale Vechiului Regat. De subliniat este faptul că pe lângă numeroasele subiecte ale vieții de zi

cu zi ale țărănilor, medicii au tratat și subiecte care azi fac obiectul de studiu al sociologiei și etnologiei oferind informații utile cercetătorilor din aceste domenii, dar și celor care studiază sau sunt pasionați de istoria medicinei.

Dana Mircia